

Gentbrugge – Gentbruggekouter
archeologisch vooronderzoek – november 2015
N. HEYNSSSENS, J. HOORNE & R. DE BRANT

DL&H-Rapport 26

Colofon

Colofon

Project

Gentbrugge – Gentbruggekouter
Archeologisch vooronderzoek

Opdrachtgever:

Gaelens nv

Kortrijksesteenweg 205 bus 4
9830 Sint-Martens-Latem

Uitvoerder:

De Logi & Hoorne bvba

Canadezenlaan 1A

9991 Adegem

BTW BE 0845.028.465 RPR Gent

www.dl-h.be

DL&H-Rapport 26

ISSN 2294-0790 © 2015 – De Logi & Hoorne bvba

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

Voorwoord	5
Administratieve fiche	6
1. Inleiding	7
2. Aanleiding en doel van het onderzoek	7
3. Geografische en bodemkundige situering	7
4. Archeologische voorkennis	9
5. Tijds kader	11
6. Methodologie	11
7. Resultaten	15
7.1. Bodemkunde en natuurlijke sporen	15
7.2. Antropogene sporen	16
7.2.1. Oudste sporen en vondsten: prehistorie	16
7.2.2. Romeinse en vroegmiddeleeuwse periode	20
7.2.3. Middeleeuwen en nieuwe tijden	24
7.2.4. Recente sporen	28
8. Conclusies en aanbevelingen	30
Bibliografie	31

Voorwoord

Op een terrein van ongeveer 2ha aan de Gentbruggekouter en de Jules van Biesbroeckstraat in Gentbrugge plant Gaelens nv de bouw van enkele nieuwe wooneenheden en bijhorende infrastructuur met groenaanleg. Naar aanleiding van de ontwikkeling van deze gronden adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een voorafgaandelijk archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven. In de tweede helft van november 2015 voerde een team van De Logi & Hoorne bvba het onderzoek uit. In de proefsleuven werden recente sporen, een laat- tot postmiddeleeuws grachtenstelsel en bijhorende bakstenen waterput, heel wat natuurlijke sporen of bodemkundige fenomenen en ook twee graven aangetroffen. Op deze twee laatste contexten na, bleek dit onderzoek niet voldoende archeologische sporen op te leveren die voor een relevante kenniswinst zouden kunnen zorgen. Er werd besloten de twee graven tijdens dit vooronderzoek al volledig op te graven en te documenteren. Een vervolgonderzoek op het terrein is gezien de resultaten niet aangewezen.

Het vlotte verloop van dit project is te danken aan verschillende personen en instanties. In eerste plaats wordt opdrachtgever Gaelens nv bedankt, in het bijzonder Veerle De Langhe en Luc Gaelens, en ook architect Luc De Bonte. Nancy Lemay van het agentschap Onroerend Erfgoed en Gunter Stoops van Stadsarcheologie Gent worden voor de archeologische opvolging van het onderzoek bedankt, alsook kraanfirma Luc Willems voor de graafwerken. Rica Annaert (Onroerend Erfgoed), Wim De Clercq (UGent), Maarten Berkens (Stadsarcheologie Gent), Arne De Graeve (SOLVA), Gunther Noens (GATE) en Sibrecht Reniere (UGent) boden hulp bij de determinatie en datering van de vondsten, waarvoor dank.

Administratieve fiche

Site:	Gentbrugge —Gentbruggekouter 2015
Ligging:	Gentbruggekouter, Jules Van Biesbroeckstraat te Gentbrugge (Gent, Oost-Vlaanderen)
Lambert 72-coördinaten:	X: 107861, Y: 193362; X: 107876, Y: 193245; X: 107660, Y: 193209; X: 107644, Y: 193294 (hoekpunten projectgebied)
Kadaster:	Gent, afdeling 21, sectie A, perceel (Partim) 2c, 2d, 2e, 5f3, 5k3, 12g, 5g3
Onderzoek:	vooronderzoek met ingreep in de bodem / proefsleuven
Opdrachtgever:	Gaelens nv
Eigenaar terrein:	Gaelens nv
Uitvoerder:	De Logi & Hoorne bvba
Vergunning:	2015/493
Vergunninghouder:	Nele Heynssens
Vergunning metaaldetectie:	2015/493 (2)
Vergunninghouder metaaldetectie:	Nele Heynssens
Wetenschappelijke begeleiding:	Johan Hoorne
Projectopvolging:	Nancy Lemay (Onroerend Erfgoed), Gunter Stoops (Stadsarcheologie Gent)
Bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Gent, Gentbruggekouter (perceel (Partim) 2c, 2d, 2e, 5f3, 5k3, 12g, 5g3)
Bewaarplaats archief:	Zwarte Doos Dulle-Grietlaan 12 9050 Gentbrugge (Gent)
Grootte projectgebied:	18911 m ²
Grootte onderzoeksgebied:	15824 m ²
Termijn:	terreinwerk 18, 20, 23, 24 november 2015 verwerking: 24, 25, 26 en 27 november, 2, 3, 4, 8, 9 december 2015
Archeologen:	Nele Heynssens Jana Van Nuffel Johan Hoorne Raph De Brant Frederik De Kreyger
Verwachting:	ongekend
Resultaten:	Recente kuilen en greppels; laat- tot postmiddeleeuws grachtenstelsel en bakstenen waterput; vermoedelijk vroegmiddeleeuws brandrestengraf; Romeins brandrestengraf
Aanbeveling:	geen verder terreinonderzoek

1. Inleiding

Op woensdag 18, vrijdag 20, maandag 23 en dinsdag 24 november 2015 voerde De Logi & Hoorne bvba een archeologisch vooronderzoek uit op een terrein aan de Gentbruggekouter in Gentbrugge, Gent. Opdrachtgever Gaelens nv zal op het terrein van bijna 2ha verschillende wooneenheden realiseren. Voorafgaand aan de bouwwerken diende het terrein archeologisch geëvalueerd te worden door middel van een proefsleuvenonderzoek.

Het vooronderzoek werd uitgevoerd door het aanleggen van dertien proefsleuven, aangevuld met negen kijkvensters. Bij het onderzoek werden voornamelijk grondsporen aangetroffen, zowel antropogeen als natuurlijk van oorsprong. Het betreft recente kuilen en greppels verspreid over het gehele terrein. Op het westelijke gedeelte werd een laat- tot postmiddeleeuws grachtensysteem en bijkomend een bakstenen waterput aangetroffen. Iets centraler, maar nog steeds in het westelijke gedeelte werd een vroegmiddeleeuws brandrestengraf gevonden en volledig gedocumenteerd. In het oostelijke gedeelte werd een Romeins brandrestengraf aangesneden, waarbij eveneens de keuze werd gemaakt dit al volledig op te graven. Gezien het geïsoleerd voorkomen van beide grafcontexten, het ontbreken van andere archeologische indicatoren en het beperkte potentieel aan relevante kenniswinst, is een vervolgonderzoek op het terrein niet aangewezen. Toch is zeker het vroegmiddeleeuwse graf een uniek en uiterst interessant gegeven.

Dit rapport omvat een beschrijving van alle aspecten van het archeologisch veldwerk en de bekomen resultaten. Eerst wordt het project in een ruimer kader geplaatst: de aanleiding en het doel van het archeologisch vooronderzoek, de situering, de archeologische voorkennis van de omgeving en de toegepaste methodologie voor veldwerk en verwerking. Vervolgens wordt verder ingegaan op de resultaten van het vooronderzoek, gevolgd door een synthese met als conclusie een gefundeerd advies betreffende een eventueel vervolgonderzoek. Bij dit rapport hoort ook een digitale bijlage waar een selectie van het opgravingsarchief te vinden is. Op deze digitale bijlage kan het grondplan in verschillende bestandsformaten geraadpleegd worden en zijn ook de lijsten, foto's, Harrismatrices en een digitale versie van het rapport beschikbaar.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

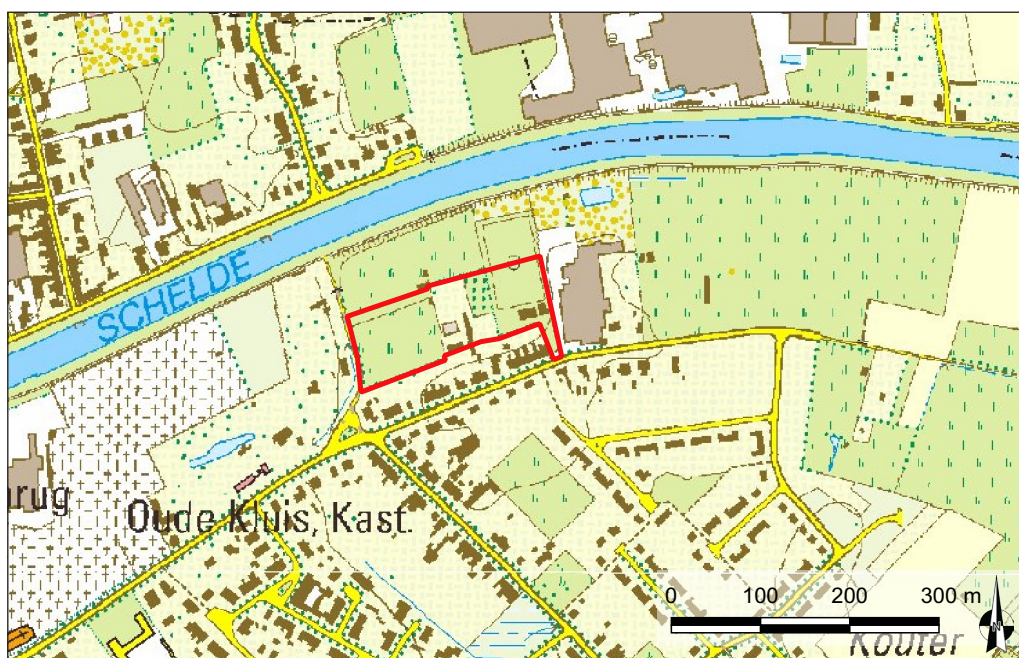
Het projectgebied aan de Gentbruggekouter in Gentbrugge wordt ontwikkeld tot enkele gebouwconstructies met elk meerdere wooneenheden, en bijhorende infrastructuur en groenaanleg. De bouwwerken die hiermee gepaard gaan, verstoren het bodemarchief en kunnen de eventueel aanwezige sporen en vondsten beschadigen of vernietigen. Voor de bouw kan starten, moet van het agentschap Onroerend Erfgoed een archeologisch vooronderzoek op de percelen uitgevoerd worden. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van proefsleuven en kijkvensters om zo al zicht te krijgen op een bepaald percentage van het terrein, en het moet uitwijzen of op het terrein archeologisch relevante sporen en/of vondsten aanwezig zijn. Er wordt onderzocht wat de verspreiding van de sporen is, de aard, datering en bewaarsgraad. Bij het vooronderzoek wordt ook de bodemopbouw van het projectgebied geregistreerd door verspreid aangelegde bodemprofielen. Uit de verzamelde gegevens moet blijken of een archeologisch vervolgonderzoek op (een deel van) het terrein noodzakelijk is.

3. Geografische en bodemkundige situering

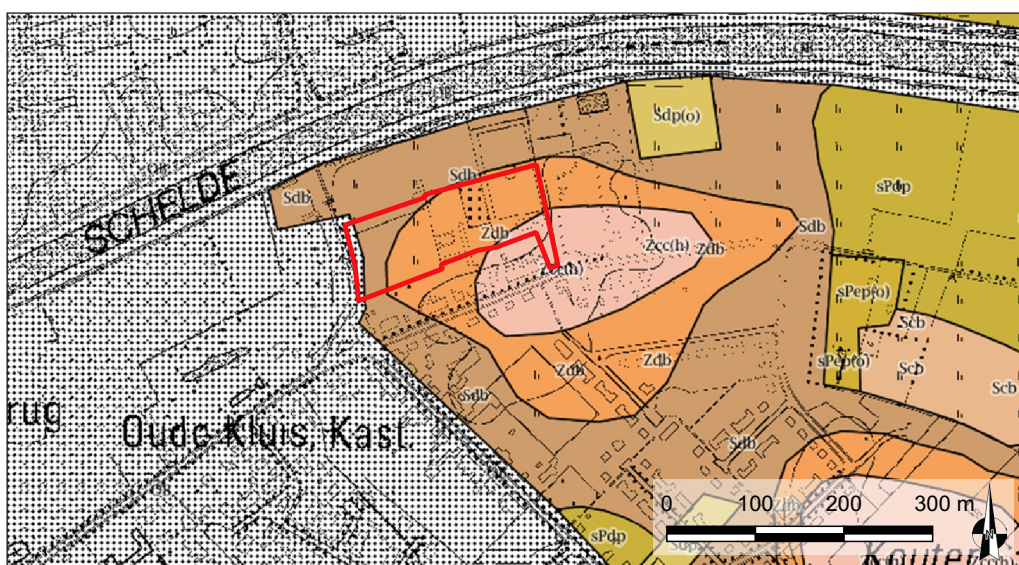
Het projectgebied ligt in Gentbrugge, een deelgemeente van Gent in Oost-Vlaanderen. Het terrein situeert zich op de hoek tussen de Gentbruggekouter en de Jules Van Biesbroeckstraat, net ten noorden van de huizenrij langs de Gentbruggekouter. Dit is ongeveer 600m ten noordoosten van de Sint-Simon-en-Sint-Judaskerk van Gentbrugge, en vlak bij het huidige kerkhof van Gentbrugge. De Schelde ligt ongeveer 100m ten noorden van het onderzoeksterrein achter een keerdijk. Volgens het kadastrale plan betreft het (delen van) percelen 2c, 2d, 2e, 5f3, 5k3, 12g en 5g3 van afdeling 21, sectie A van Gent. De totale te onderzoeken oppervlakte bedraagt 1,9ha. De westelijke percelen zijn in gebruik als weiland. Het centrale deel van het projectgebied is nog in gebruik als tuin en garage en is ontoegankelijk voor het onderzoek. Bij de ontwikkeling van de gronden zal deze centrale strook behouden blijven als groenzone. Op het westelijke deel van het projectgebied komen tegen deze centrale strook ook nog enkele kleine schuren voor. De oostelijke percelen zijn in gebruik als grasland en er staat ook een klein



Figuur 1: Het projectgebied aangeduid op een orthogonale luchtfoto (© www.gisoost.be)



Figuur 2: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de topografische kaart (© www.gisoost.be)



Figuur 3: Het projectgebied aangeduid op een uittreksel van de bodemkaart (© www.dov.vlaanderen.be)

populierenbos. In de uiterst noordoostelijke hoek kon een deel van het terrein niet onderzocht worden door de aanwezigheid van een middenspanning die nog aanwezig was. In totaal was ruim 3000m² niet toegankelijk voor onderzoek.

Het projectgebied bevindt zich geologisch gezien in de pleistocene opvulling van de Vlaamse vallei, het betreft dus eolisch afgezette dekzanden. In het holoceen zijn deze waarschijnlijk hervormd tot landduinen langs de rivier de Schelde. Wellicht ligt het projectgebied deels op een oude duin of op een restant ervan. Op de bodemkaart staan er vier verschillende zones aangeduid binnen het projectgebied. Helemaal in de zuidoostelijke hoek bevindt zich een Zcc(h)-bodem, ofwel een matig droge zandgrond met verbrokkelde textuur B-horizont. Het grootste, centrale deel van het terrein staat gekarteerd als Zdb-bodem, ofwel een matig natte zandgrond met structuur B-horizont. Ten westen van deze zone ligt een strook Sdb-bodem, een matig natte lemige zandbodem met structuur B-horizont. Helemaal in het westen, langs de Jules Van Biesbroeckstraat, is het terrein als OB gekarteerd, ofwel bebouwde zone. Op basis van de bodemkaart is ook duidelijk dat het projectgebied gelegen is op de noordwestelijke flank van een zandige en goed gedraineerde opduiking langs de Schelde. Ook in de waargenomen hoogtes van het terrein valt deze opduiking op. Het hoogste punt bevindt zich in de zuidoostelijke hoek van het projectgebied met een hoogte van 6,80m TAW. Tegen het noordelijke einde van de eerste sleuf bedraagt het 6,42m TAW, iets verderop in de noordoostelijke hoek is dat 6,25m TAW. Centraal zuidelijk is dat 6,33m TAW, noordelijk (bij het populierenbos) 6,16m TAW. Op het westelijke gedeelte worden lagere hoogtes genoteerd: in de zuidoosthoek 6,02m TAW, tegen de stallen in het noordoosten 6,12m TAW, helemaal zuidwestelijk 5,94m TAW en helemaal noordwestelijk 5,89m TAW. Het laagste punt ligt centraal tegen de Jules Van Biesbroeckstraat en bedraagt 5,84m TAW. Hoewel de hoogteverschillen niet uitgesproken zijn, is toch duidelijk dat de bodemkundige situatie correspondeert met de topografie van het terrein.

4. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf zijn voor de uitvoering van dit proefsleuvenonderzoek nog geen archeologische vaststellingen gedaan. In de ruime omgeving zijn wel enkele andere sites gekend, die een licht werpen op de voorgeschiedenis van Gentbrugge.

Aan de overkant van de Schelde, ongeveer 1200m ten noordoosten van het projectgebied ligt de site Destelbergen – Panhuisstraat of ook wel Destelbergen - Eenbeekende. Dit is een belangrijke archeologische vindplaats waar de Universiteit Gent maar liefst 24 opgravingscampagnes uitvoerde tussen 1960 en 2002 (Centrale Archeologische Inventaris 32055; DE LAET *et al.* 1986). Recenter werd in 2011 een nieuwe opgraving uitgevoerd door het Ename Expertisecentrum, waarbij ook werd gepoogd de niet uitgewerkte informatie van



Figuur 4: Het terrein aangeduid op een uittreksel van de kaart van Ferraris (© www.geopunt.be)



Figuur 5: Het onderzoeks-
terrein aangeduid op
een uittreksel van de
Vandermaelen Kaart
(© www.geopunt.be)

de vorige opgravingen mee te synthetiseren (Centrale Archeologische Inventaris 207012; DE LOGI & DALLE 2013). De oudste periode van de site kenmerkt zich door de aanwezigheid van een urnengrafveld. Dit grafveld bestaat uit 107 diverse types graven, zes rechthoekige, vijf ovale en een circulair monumenten. Dit grafveld neemt een start in de late bronstijd (12^{de} tot 8^{ste} eeuw v.Chr.), kent een bloeiperiode in de vroege ijzertijd (8^{ste} tot 5^{de} eeuw v.Chr.), en het gebruik loopt nog door tot in de late ijzertijd, wellicht tot de 3^{de} eeuw, misschien zelfs tot de 1^{ste} eeuw v.Chr. Evenzeer belangrijk is de Romeinse occupatie, waarbij een meerfasige, goed gestructureerde nederzetting wordt aangelegd in de 1^{ste} eeuw n.Chr. Deze nederzetting is vrij belangrijk en blijft in gebruik tijdens de 2^{de} eeuw. Er zijn geen harde bewijzen, maar wel indirecte aanwijzingen dat de Romeinse occupatie in de 3^{de} eeuw een officiële karakter krijgt. Ook in de vroege middeleeuwen blijft de site in gebruik als nederzetting. Het gaat om minstens drie standgreppelgebouwen en vijf tot mogelijk elf waterputten. De volle middeleeuwen kent vier fasen van bewoning met minstens vijf gebouwen en minstens een waterput. Ook in de late middeleeuwen komen er gebouwplattegronden voor, alsook waterputten en erfafbakeningen (DE LOGI & DALLE 2013: 261-263). Deze meerperiodenvindplaats is er duidelijk één van bovenregionaal belang.

Een tweede archeologische site ligt 550m ten zuidoosten van het projectgebied, aan dezelfde zijde van de Schelde. Op Gentbrugge – Boer Janssens (Centrale Archeologische Inventaris 154056; BOURGEOIS *et al.* 1999: 60, circulaire structuur 479) werd tijdens luchtfotografische prospectie een circulaire structuur met een doorsnede van 22m opgemerkt. Mogelijk is dit het enige restant van een grafheuvelmonument uit de bronstijd (20^{ste} tot 12^{de} eeuw v.Chr.). Deze grafheuvels zijn gekend in de ruime regio.

Iets verderop ten zuidoosten, op ongeveer 1500m voerde BAAC Vlaanderen twee proefsleuven-campagnes uit. De voornaamste relevante resultaten, op de site Gentbrugge - Koningsdonkstraat, zijn twee Romeinse brandrestengraven die verspreid in het landschap voorkomen (WOLTINGE *et al.* 2014). Ook dit fenomeen is goed gekend in de ruime regio rond de site.

In de buurt van het projectgebied komen ook verschillende historische boerderijen, ofwel sites met walgracht voor. Op 200m ten zuidwesten ligt Kasteel Minnaert ofwel Kasteel de Oude Kluis (Centrale Archeologische Inventaris 151276). Deze in kern rechthoekige walsite was mogelijk groter met een verdwenen opperhof. Op het neerhof staat nu een jonger kasteel. Het geheel is getekend op de kaart van Deventer van ongeveer 1560. Op basis van een archeologische waarneming van de gracht is een oudste fase gedateerd in de 14^{de} eeuw (CHARLES *et al.* 2008). Op 250m is een tweede site met walgracht gekend (Centrale Archeologische Inventaris 151277), die gesloopt werd in 1957. Deze is gefigureerd op kaartmateriaal als een rechthoekige omwalling rond gebouwen en bomen (CHARLES *et al.* 2008). Het Hof de Guchteneëre (Centrale



Figuur 6: Luchtfoto van de proefsleuven en kijkvensters

Archeologische Inventaris 151278) ligt op 500m ten zuiden van het projectgebied en is aangeduid op de kaart van Horenbault van 1619. Het betreft een tweeledige grachtstructuur met hoevegebouwen. Wellicht gaat deze terug tot de late middeleeuwen, terwijl de scheiding tussen opperhof en neerhof bewaard bleef (CHARLES *et al.* 2008).

Het onderzoeksgebied is wel afgebeeld op meerdere historische kaarten. Op de Kabinetskaart van Ferraris (uit 1777) is er geen bebouwing vast te stellen, het betreft landbouwgrond. De Atlas der Buurtwegen (uit 1841) toont wel een voetweg die van west naar oost over het terrein loopt, en eveneens zichtbaar is op de kaart van Vandermaelen (midden 19^{de} eeuw).

Op het terrein zelf zijn dan wel geen archeologische of historische vaststellingen gedaan, toch zijn in de regio wel een aantal archeologische indicaties aanwezig. Vooral de site in Destelbergen is een erg belangrijke occupatie gedurende verschillende periodes. Deze ligt wel aan de overzijde van de Schelde. Ook op de zuidwestelijke oever van de Schelde zijn verschillende sites gekend die wijzen op het archeologische potentieel van de regio.

5. Tijds kader

Dit archeologisch vooronderzoek werd uitgevoerd in de tweede helft van november. Op het oostelijke stuk werden op woensdag 18 november 2015 proefsleuven en kijkvensters aangelegd door Nele Heynssens en Jana Van Nuffel. Raph De Brant verzorgde de bodemkundige registraties en Johan Hoorne stond het team bij. Op vrijdag 20 november coupeerde Raph een spoor op het oostelijke deel. Diezelfde vrijdag trokken Nele, Jana en Johan proefsleuven en kijkvensters op het westelijke gedeelte. Opnieuw verzorgde Raph de bodemkundige registraties. Maandagochtend 23 november coupeerden Nele, Raph en Johan verschillende sporen in het westelijke gedeelte. Op dinsdag 24 november werd nog een bijkomend kijkvenster rond een spoor aangelegd, en groeven Nele en Johan deze structuur volledig op. De verwerking gebeurde door Nele met hulp van Johan en vond plaats eind november en begin december wat resulteerde in deze rapportage op 9 december. Frederik De Kreyger stond in voor de 3D-registratie en het archeologisch tekenen van enkele vondsten.

6. Methodologie

Het archeologisch vooronderzoek in Gentbrugge – Gentbruggekoeter moet nagaan of er archeologische sporen aanwezig zijn op het terrein, wat hun aard, verspreiding, bewaring en datering is, en of op basis van deze gegevens een vervolgonderzoek noodzakelijk is. Om een goed inzicht te krijgen in het archeologisch bodemarchief wordt gewerkt met proefsleuven en kijkvensters. Proefsleuven zijn 2m brede stroken tot op het archeologische niveau, die parallel



Figuur 7: Het plangebied geprojecteerd op de kadastrale kaart. De ontoegankelijke zones werden rood ingekleurd, de aangelegde sleuven en kijkvensters staan in geel afgebeeld



Figuur 8: Alle sporen werden met het GPS-toestel ingemeten



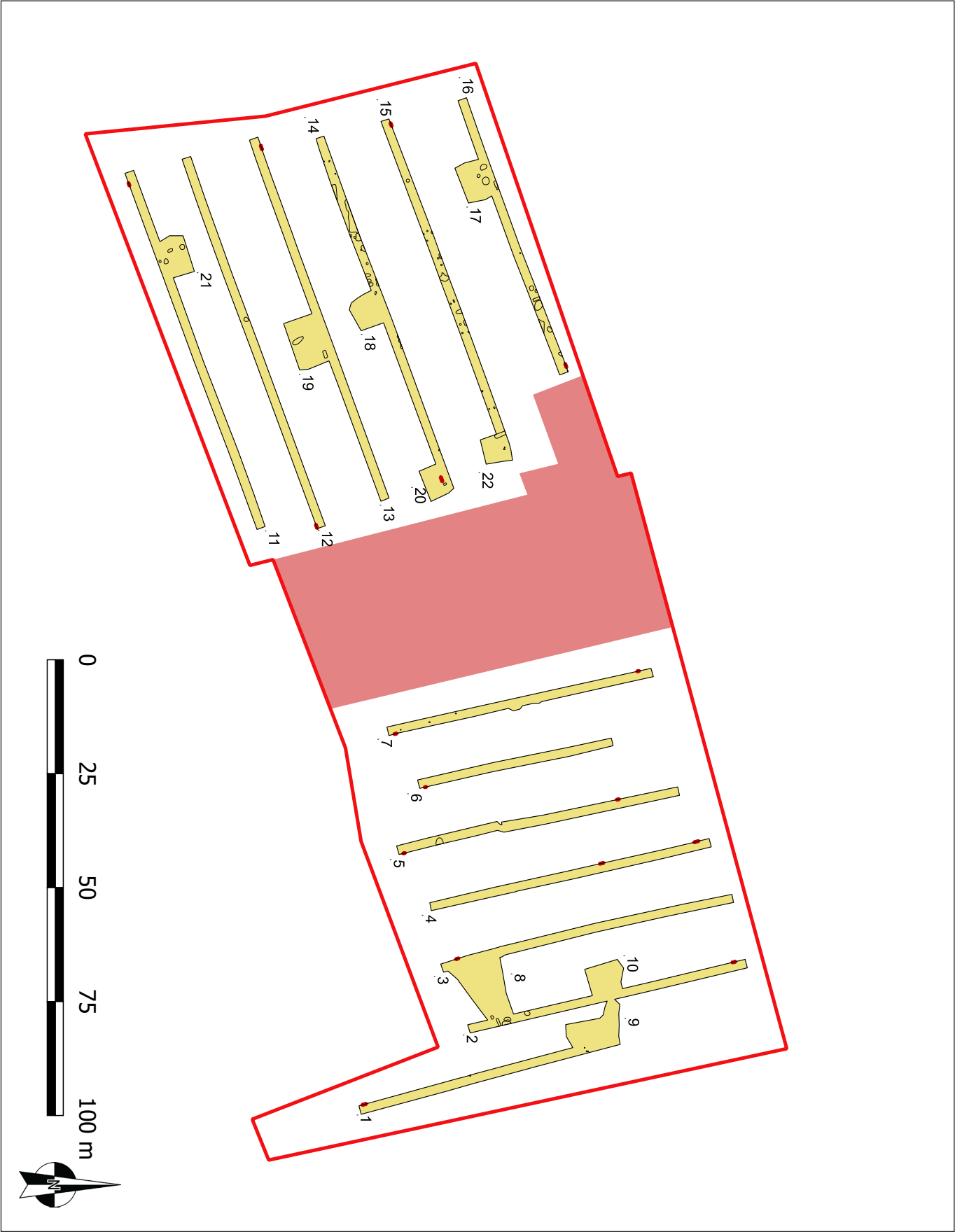
Figuur 9: Een deel van de sporen werd gecoupeerd tijdens het vooronderzoek. Raph coupeert spoor 0901

aan elkaar gelegen zijn met een onderlinge tussenafstand van 15m as op as. Bijkomend worden ook kijkvensters ofwel plaatselijke uitbreidingen aangelegd. Zo wordt bij een vooronderzoek al minstens 12,5% van het terrein blootgelegd en geëvalueerd.

Er zijn 16 proefsleuven en 9 kijkvensters gegraven. Met een GPS-toestel werden alle proefsleuven uitgezet op terrein. Het projectgebied is in totaal 18911m² groot. Een centrale strook van 3087m² was niet beschikbaar. In de oostelijke helft van het terrein werd ervoor geopteerd om de sleuven NNW-ZZO te oriënteren, haaks op het reliëf dat afloopt richting de Schelde. De sleuven in het westelijke deel van het projectgebied hebben een ONO-WZW oriëntatie, evenwijdig aan de percelering. In totaal leverden de 16 proefsleuven een totaal onderzochte oppervlakte van 1772m² op, ofwel 11,20% ten opzichte van het toegankelijke terrein. Met de kijkvensters werd een additioneel oppervlak van 480m² onderzocht, wat goed is voor 3,03% ten opzichte van het toegankelijke terrein. In totaal werd zo 14,23% van het toegankelijke terrein onderzocht, wat overeenkomt met 11,91% van het volledige terrein.

De proefsleuven werden aangelegd met een rupskraan van 18 ton met een tandeloze kraanbak van 2m breed. Om de correcte diepte te bepalen, werd de kraan begeleid door de archeologen. De sporen die werden aangetroffen, zijn door de archeologen opgeschaafd, gefotografeerd, opgemeten met het GPS-toestel en beschreven in een digitale database. De sporen kregen een uniek nummer bestaande uit het sleufnummer of nummer van het kijkvenster (01 tot en met 22), en een volgnummer (01, 02, ...). Bij de start van elke proefsleuf werd ook een bodemprofiel gemaakt met de kraan. Daarbij is over 1m de bodem iets dieper uitgegraven om een inzicht te krijgen op de bodemopbouw. Al deze profielen werden ingemeten met de GPS en gefotografeerd. Raph De Brant beschreef de bodemkundige profielen. De wanden van de sleuven en kijkvensters werden opgemeten met het GPS-toestel, alsook de hoogtes van het maaiveld en het archeologisch aangelegde vlak. Er werd geopteerd, in overleg met Stadsarcheologie Gent en de opdrachtgever, om twee aangetroffen belangrijke structuren al volledig op te graven. Dit houdt in dat van beide sporen vlakfoto's zijn gemaakt, een grondplan is ingetekend, en dat de structuren op twee assen gecoupeerd zijn. Deze doorsneden zijn eveneens gedocumenteerd op tekening en foto. Alle vondsten werden gerecupereerd en er zijn bijkomende grondstalen genomen. De vondsten zijn bewaard in gripzakjes en voorzien van de projectcode (GBR-GBK-15) en het spoornummer. Na het aanleggen van de proefsleuven werden deze doorlopen met een metaaldetector en gecontroleerd op metaalvondsten, zonder resultaat.

Tijdens de verwerking werd een algemeen grondplan opgemaakt met de resultaten, op basis van opmetingen op het terrein. Alle foto's zijn geordend en benoemd. De database met lijsten van de sporen, het materiaal en de sleuven werd afgewerkt. Van alle sleuven werden Harrismatrices opgesteld, met de onderlinge relaties tussen de aangetroffen sporen. De vondsten werden gewassen, gefotografeerd en in de database ingevoerd. De fragiele vondsten werden niet gewassen of behandeld, maar zo gefotografeerd en ingepakt. Alle resultaten zijn gebundeld in dit rapport.



Figuur 10: Het plangebied met aanduiding van de bodemprofielen in rood en alle natuurlijke sporen met gele vulling



Figuren 11-13 : Bodemprofielen in de verschillende voorkomende bodemtypes op het projectgebied. Links het bodemprofiel in sleuf 01 (Zcc(h)), centraal referentieprofiel BP01 in sleuf 05 (Zdb) en rechts het bodemprofiel in sleuf 13 (Sdb)

7. Resultaten

Bij het archeologisch vooronderzoek aan de Gentbruggekoeter in Gentbrugge werden enkel grondsporen aangetroffen. Er werden geen muurresten of restanten van stenen funderingen gevonden, op één bakstenen constructie in de vorm van een waterput of cisterne na. Een groot deel van de sporen bleek van natuurlijke aard, maar er werd ook een behoorlijk aantal sporen van antropogene oorsprong aangesneden. Hieronder worden eerst de bodemkundige vaststellingen en de sporen van natuurlijke aard besproken, daarna wordt ingegaan op de sporen van antropogene oorsprong, voor zover mogelijk opgedeeld per chronologische fase.

7.1. Bodemkunde en natuurlijke sporen

Bodemkundig ligt het projectgebied op vier verschillende bodemtypes. In de zuidoostelijke hoek van het terrein komt een matig droge zandbodem met verbrokkelde textuur B horizont voor (Zcc(h)). Centraal op het onderzoeksgebied bestaat de ondergrond uit een matig natte zandgrond met structuur B horizont (Zdb). In de westelijke hoek van het terrein bevindt zich een matig natte lemige zandbodem met structuur B-horizont (Sdb). In het uiterste westen, langs de Jules van Biesbroeckstraat staat de bodem gekarteerd als bebouwde zone. In de praktijk bleek de Sdb bodem door te lopen tot de Jules van Biesbroeckstraat.

Hoewel op het terrein meerdere bodemtypes voorkomen, werden bij het onderzoek weinig uitgesproken verschillen herkend in de aangelegde bodemprofielen en in de drainage. Alle bodems vertonen een sterk verbrokkelde textuur B-horizont. Naar de Schelde toe, in het noorden van het onderzoeksgebied blijkt de textuur iets lemiger te zijn. Bodemprofiel 1 in sleuf 5 werd als referentiebodemprofiel geanalyseerd. De donkerbruine ploeglaag was 0,33 m dik, hieronder kwam een heterogene bruine B-horizont voor die 0,09 m dik was. Hierop volgt een homogene lichtbruine, lichtbeige laag van 0,15 m dik, die de overgang is tussen B en C-horizont. De homogene lichtbeige moederbodem (of C-horizont), waarin oxido-reductie verschijnselen voorkomen werd nog 0,65 m gevolgd tot op een diepte van 1,22 m. De grondwatertafel werd bij het aanleggen van de bodemprofielen niet bereikt. Vermoedelijk is de bodem al lang in gebruik als cultuurgrond, wegens het ontbreken van (al dan niet gedegradeerde) podzolvorming en de aanwezigheid van een bruine B-horizont die evenwel deels is opgenomen als ploeglaag.

Bij het onderzoek werden ook heel wat natuurlijke sporen aangesneden. Het gaat dan bijvoorbeeld over opgevolde gangen van dieren of plantenwortels, en grondverkleuringen in de bodem door het omvallen en ontwortelen van een boom door de wind (windvallen). Deze sporen kunnen een impact hebben op de leesbaarheid van de bodem.



Figuur 14: Een overzicht met natuurlijke sporen 0203, 0204 en 0205



Figuur 15: bodemkundig/natuurlijk spoor 0504

In totaal zijn er 76 natuurlijke sporen aangeduid. Op de oostelijke helft komen er 13 voor, de meesten hebben een lichtbruine tot bruine heterogene vulling (0104, 0111, 0112, 0113, 0203, 0204, 0205, 0206, 0207, 0504, 0701, 0704 en 0706). Enkele mooie voorbeelden zijn 0203, 0204 en 0205: een groep windvallen met een vrij zandige bruine tot lichtgrijze vulling. Spoor 0504 werd eerst als kuil geïnterpreteerd, maar deze bleek bij couperen een natuurlijke vulling te hebben.

Op de westelijke helft van het terrein werden veel meer gelijkaardige sporen aangeduid. Na een groot aantal gecoupeerd te hebben, bleken deze allen natuurlijk van aard. Het gaat hier vermoedelijk om plaatselijk (licht)bruinere vlekken in de moederbodem, de onregelmatige onderkant van de overgang tussen B- en C-horizont. In totaal zijn op dit stuk 63 natuurlijke sporen aangeduid (1117, 1118, 1119, 1120, 1205, 1901, 1902, 1405, 1406, 1407, 1408, 1411, 1414, 1417, 1418, 1420, 1422, 1423, 1424, 1428, 1431, 1433, 1434, 1438, 1439, 1440, 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506, 1507, 1508, 1511, 1512, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1525, 1527, 1528, 1532, 1533, 1534, 1601, 1602, 1603, 1605, 1606, 1607, 1608, 1609, 1613, 1614, 1615, 1616 en 1702). Door voldoende te couperen is echter gebleken dat deze zeer gelijkaardige lichtbruine vlekken weldegelijk natuurlijk zijn, en geen antropogene sporen.

7.2. Antropogene sporen

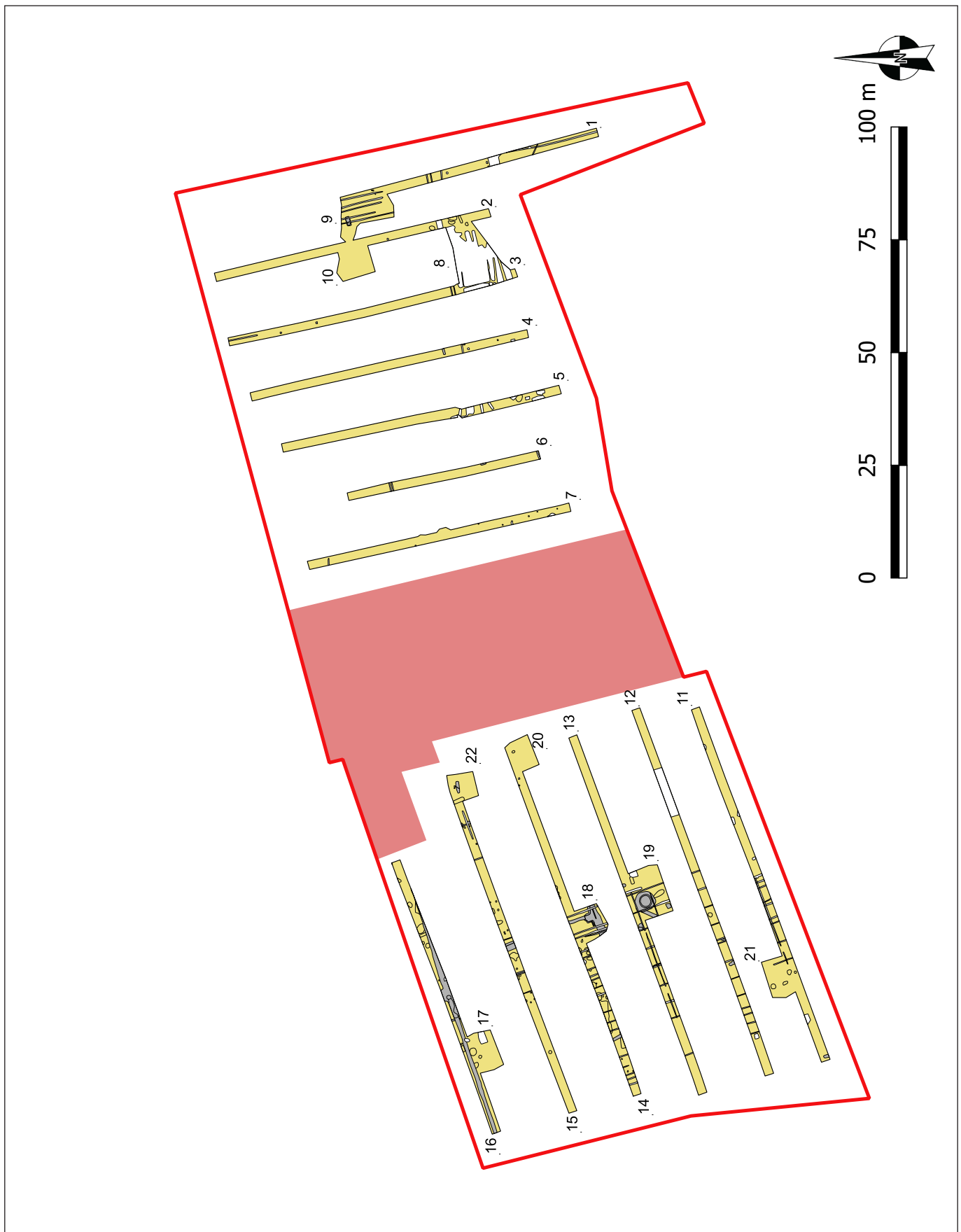
Bij dit onderzoek werden voornamelijk grondsporen aangetroffen, in slechts één spoor kwamen bakstenen voor die nog in verband zaten. Resten van stenen funderingen of muurresten werden niet gevonden. Deze grondsporen zijn verkleuringen die in de bodem ontstaan wanneer een door de mens aangelegde kuil, gracht of graf terug opgevuld raakt. De vulling van deze uitgegraven kuilen blijft herkenbaar door de andere textuur en kleur dan de omringende, onveranderde moederbodem. Er werden in de proefsleuven 149 antropogene sporen aangetroffen. De sporen zijn op te delen in verschillende periodes en worden hieronder chronologisch beschreven.

7.2.1. OUDSTE SPOREN EN VONDSTEN: PREHISTORIE

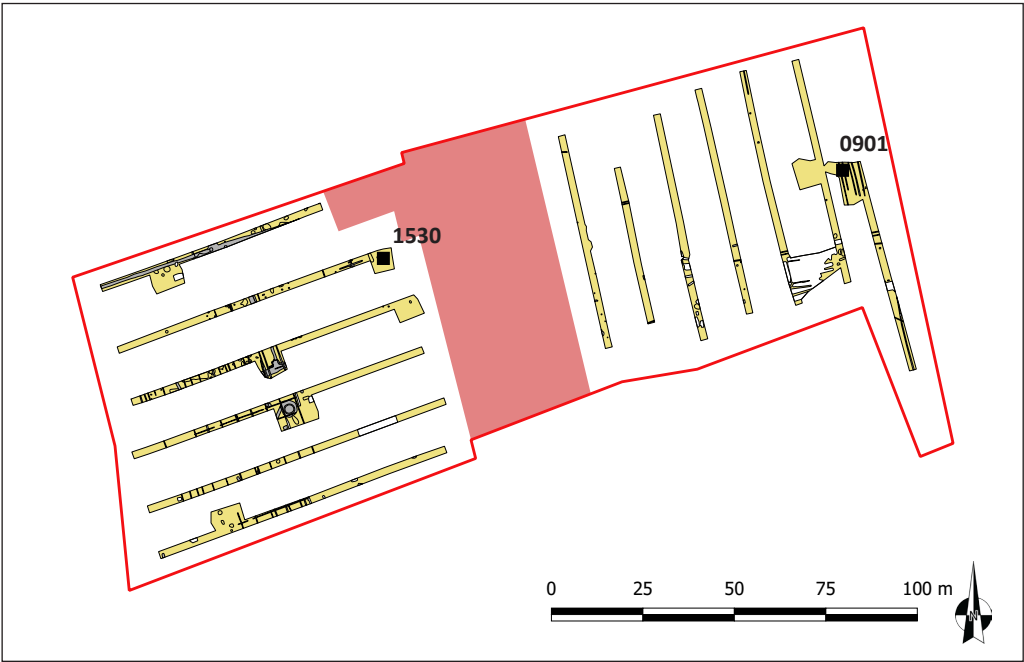
De oudste indicatie van menselijke activiteit betreft geen grondspoor, maar een vondst. Deze werd opgetekend in zeer vaag spoor 1901. Het is een afgerond rechthoekig spoor dat werd aangetroffen in een kijkenster in de westelijke helft van het projectgebied. Het gaat eerder om een spoor van natuurlijke oorsprong. In het spoor werd een vuurstenen kling (6g) gevonden. De kling is vervaardigd in bruine matig translucente silex en werd geretoucheerd. Het artefact meet 4,9 op 1,5cm en is 0,6cm dik. Op beide boorden zijn er onregelmatige, discontinue directe en indirecte retouches te herkennen, mogelijk in een recentere periode accidenteel ontstaan (persoonlijke mededeling G. NOENS). Op basis van de typologie is deze kling moeilijk fijner te dateren dan in de prehistorie, vermoedelijk stamt hij uit het mesolithicum.



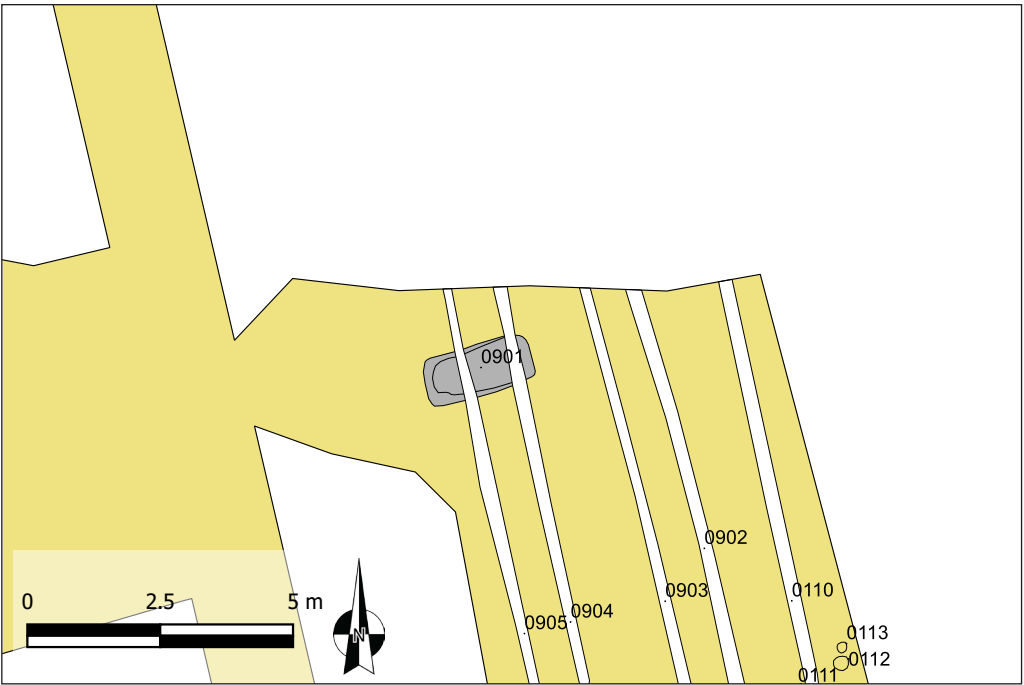
Figuur 16: Vuurstenen kling uit spoor 1901



Figuur 17: Het onderzoeksgebied met aanduiding van alle aangetroffen sporen: de natuurlijke sporen met gele vulling, grijs voor de niet recente sporen (Romeinse periode tot nieuwe tijden) en de recente sporen zijn opgevuld met wit



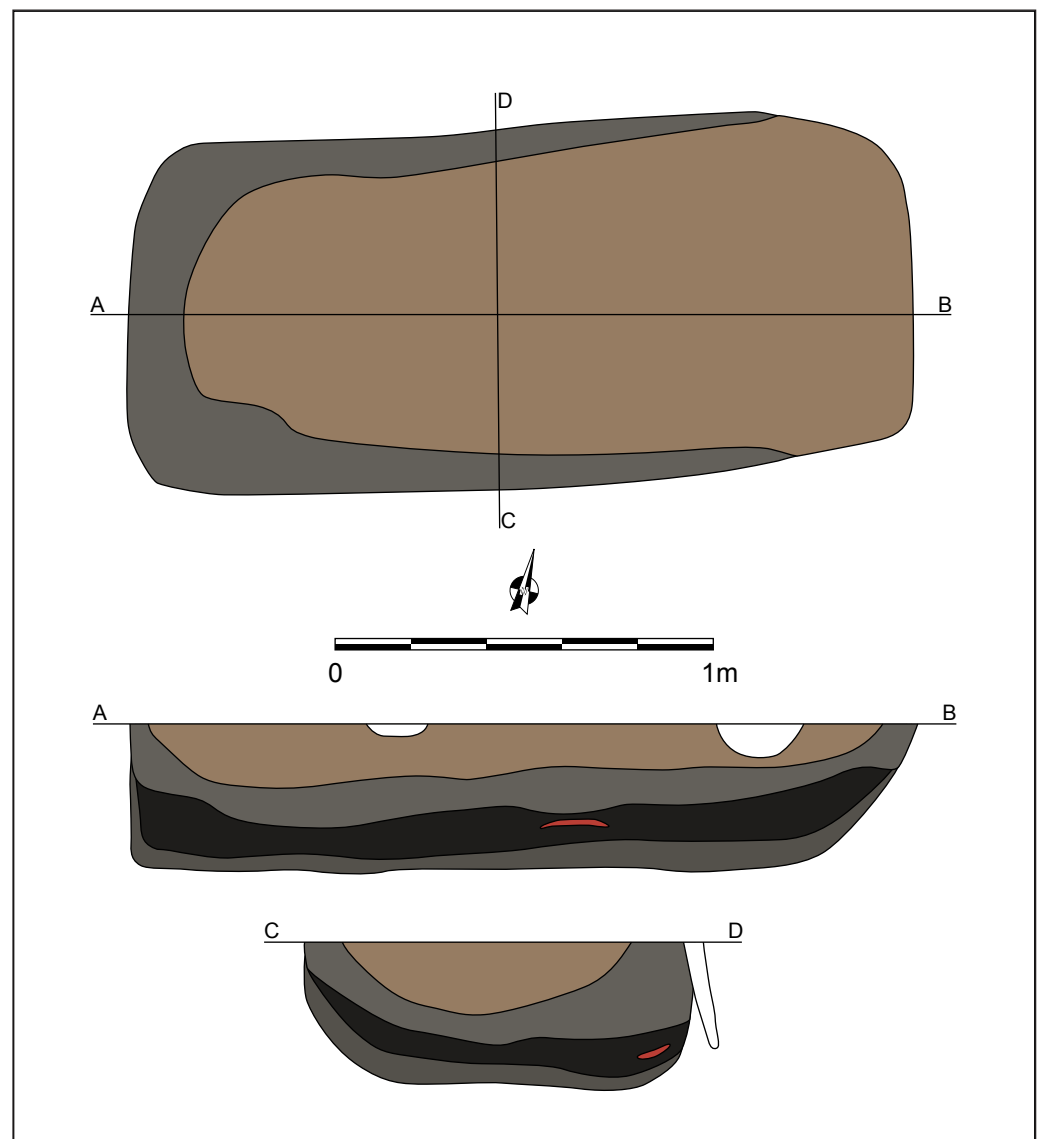
Figuur 18: De twee graven aangeduid met een zwart vierkant



Figuur 19: Detailplan van graf 0901 aangetroffen in kijkvenster 09



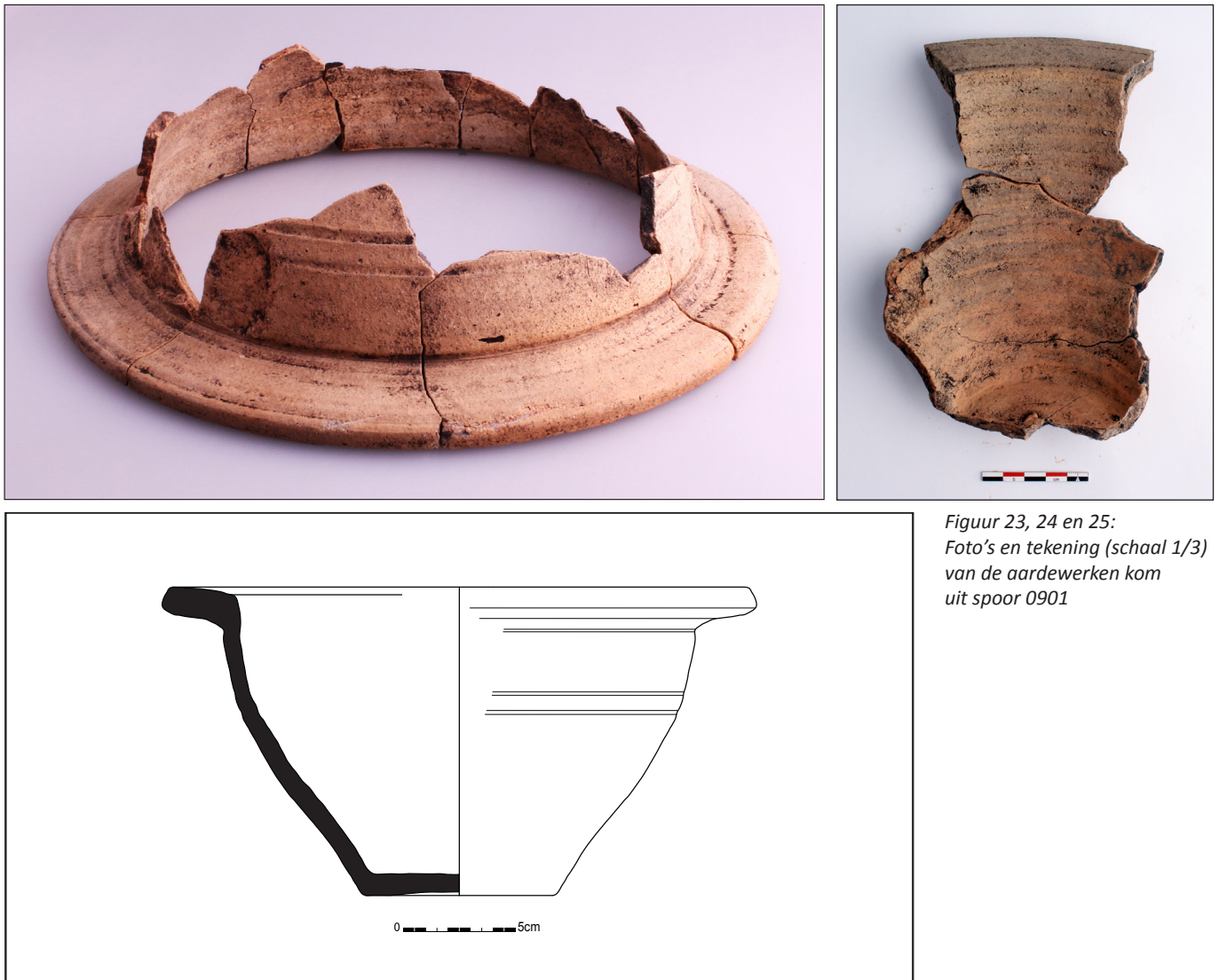
Figuur 20: Dwarsdoorsnede op spoor 0901



*Figuur 21: Spoor 0901
in grondplan en coupe
(schaal 1/20)*



*Figuur 22: Spoor 0901
in het vlak*



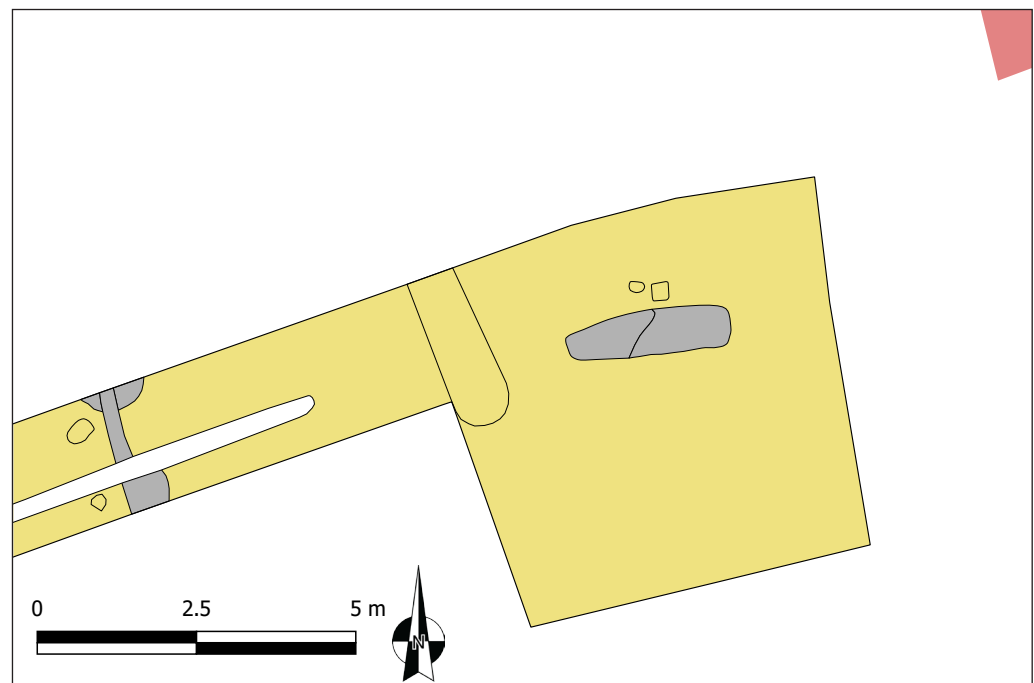
*Figuur 23, 24 en 25:
Foto's en tekening (schaal 1/3)
van de aardewerken kom
uit spoor 0901*

7.2.2. ROMEINSE EN VROEGMIDDELEEUWE PERIODE

Verspreid over het projectgebied werden twee geïsoleerde grafcontexten aangetroffen. Het meest oostelijke graf (0901) bevond zich in het noorden van een kijkvenster (KV09), helemaal in het oosten van het onderzoeksgebied. Het gaat om een afgerond rechthoekig spoor van 2,06 op 0,93m groot met een ONO-WZW oriëntatie. In het vlak waren twee lagen herkenbaar: de buitenste rand bestaat uit een heterogene bruin tot donkergrijze zandige laag met al vergaan en uitgeloogde houtskoolrestanten, de binnenste vulling is meer homogeen en bruin tot lichtbruin van kleur. In coupe waren vier lagen herkenbaar, met een maximale diepte van 38cm onder het vlak. De bovenste twee lagen bestaan uit heterogeen bruin tot grijs zand. Daaronder komt een homogeen donkergrijs tot zwart pakket voor van 10cm dik dat bestaat uit vergaan houtskool en kleine spikkels verbrand bot. De onderste laag is een donkergrijze zandige uitloging van de houtskoolband. Gezien de vorm en uiterlijke kenmerken is spoor 0901 te interpreteren als een brandrestengraf.

In de houtskoollaag bevond zich één aardewerken recipiënt in scherven die niet in verband lagen, en die verbrand waren. In totaal werden 11 fragmenten van de rand, 5 van de bodem en 20 van de wand gerecupereerd (samen 1151g), het profiel van de kom kon zonder problemen gereconstrueerd worden, en het grootste deel van de pot was in de vulling van het spoor aanwezig. Het gaat om een gedraaide, open kom met een vlakke rand. Het aardewerk heeft een lichtbruine kleur en is verschaald met kleine kiezels en zand, over het baksel valt niet veel te stellen gezien de verbrande staat. Er komen enkele groeflijnen voor als versiering, zowel op de bovenkant van de rand, als in de hals en op de bovenkant van de buik. De kom is typologisch gezien een Gose 502-504, die voorkomt in de 2^{de} en 3^{de} eeuw (met een voorkeur voor een

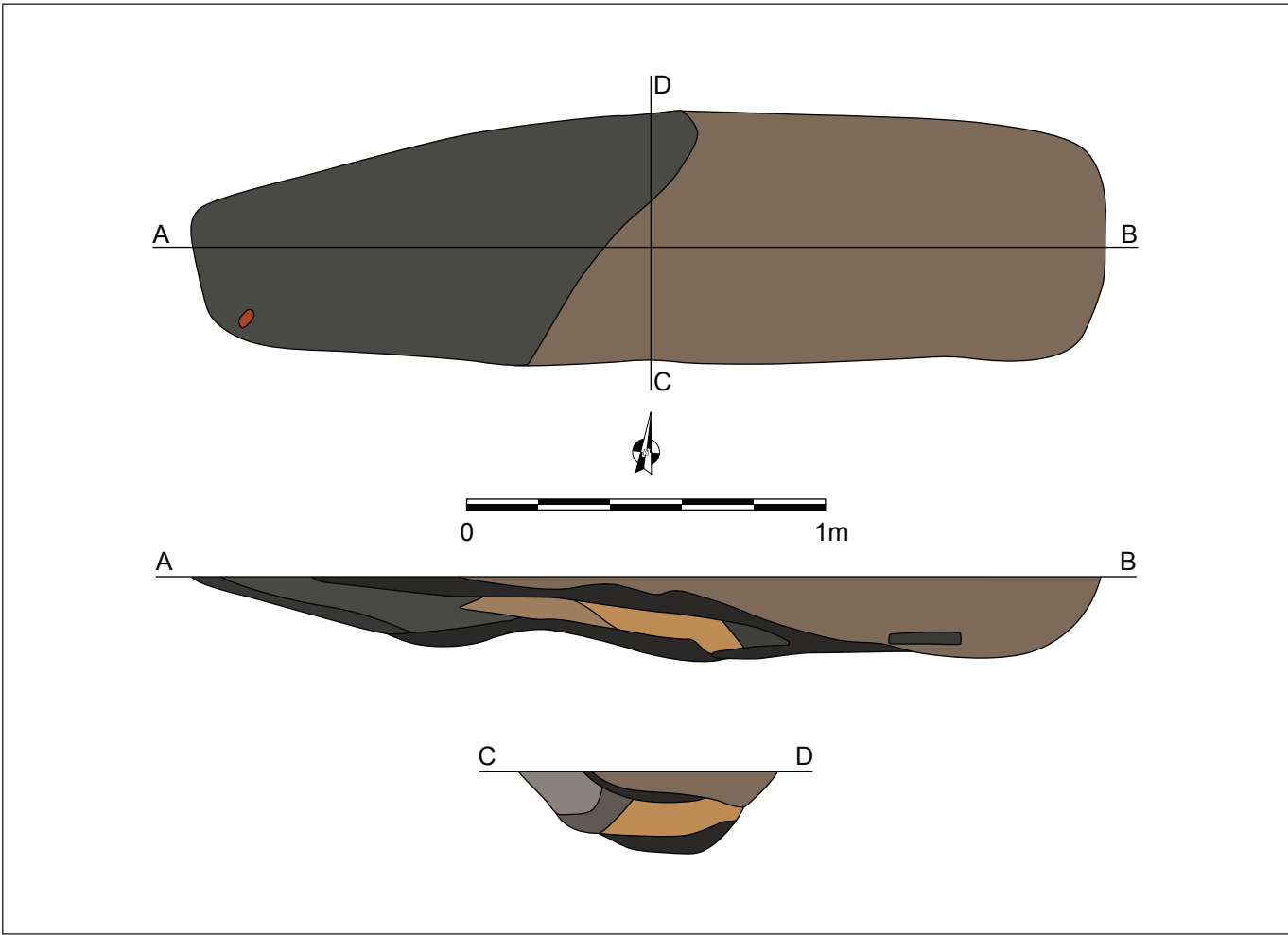
Figuur 26: Detailgrondplan van spoor 1530



datering vanaf de helft van de 2^{de} eeuw), en is vermoedelijk geïmporteerd uit de streek rond de Maasvallei, Rijn of het Eifelgebied (persoonlijke mededeling Prof. Dr. W. DE CLERCQ). Een vergelijkbare vondst werd overigens gedaan in Destelbergen in waterput L0448 (DE LOGI & DALLE 2013: 82). Behalve deze aardewerken kom werden ook 16 fragmenten van ijzeren spijkers (106g) gevonden in de houtskoolrijke laag. Het kan gaan om recuperatiehout met spijkers in voor de brandstapel of spijkers om de brandstapel te construeren. Bij het couperen van het spoor werden nog drie kleine wandscherven in handgemaakt aardewerk gevonden, vermoedelijk zijn deze eerder residueel van aard.

Dergelijke Romeinse brandrestengraven komen geregeld verspreid in het landschap voor. Op de site Gentbrugge – Koningsdonkstraat zijn bijvoorbeeld twee dergelijke graven aangetroffen (WOLTINGE *et al.* 2014). Dit gebruik is wijdverspreid in het noorden van de civitas Menapiorum en komt voor naast het gebruik van begraven in kleine familiegrafveldjes en grotere grafvelden.

Bij het aanleggen van sleuf 15 werd aan het oostelijke uiteinde een tweede graf aangesneden dat tegen de zuidelijke sleufwand lag. Er werd beslist om ook dit spoor al tijdens het proefsleuvenonderzoek volledig op te graven. De sleuf werd plaatselijk uitgebreid tot een klein kijkvenster, zodat het graf volledig waarneembaar was en kon worden nagegaan of er bijkomende sporen aanwezig waren. Spoor 1530, dat ONO-WZW georiënteerd is, meet 2,59 op 0,71m en was tot 23cm onder het vlak bewaard. De structuur heeft een afgerond rechthoekige vorm en viel in het vlak uiteen in twee lagen. De oostelijke vulling bestaat uit een heterogeen grijsbruin pakket. Aan het westelijke einde is de vulling houtskoolrijk en uitgeloozd. Er waren in deze vulling al fragmenten witverbrand bot zichtbaar. De twee in het vlak zichtbare lagen, tekenen zich ook af in de coupe. In het houtskoolrijke deel van het spoor is er een afwisseling tussen houtskoolrijke bandjes en een oranjebruine laag. Deze lagen bevatten opvallend veel en grote stukken verbrand bot. In dit deel van het graf werd een geplooid zwaard aangetroffen. De punt van het zwaard, die omhoog geplooid was, werd tijdens het aanleggen van de sleuf afgebroken door de kraan. Het zwaard was aan de westelijke zijde van het graf neergelegd, met dezelfde oriëntatie als het graf. Doordat het zwaard bedekt is met roestconcreties is nog niet duidelijk of het volledig intact is (gevest aanwezig) of enkel de kling nog bewaard is. Een röntgenopname kan hierover meer duidelijkheid bieden. Om goede conservatie mogelijk te maken, werd het stuk tijdens de verwerking niet verder gereinigd, maar is het verpakt en ondergebracht in een koelruimte. Het aangetroffen stuk is in totaal 45cm lang en 7cm breed, goed voor een gewicht van 1293g (ongereinigde toestand). Gezien de vormelijke eigenschappen en de grootte lijkt het om een sax, waarschijnlijk type scramasax, te gaan met een vroegmiddeleeuwse datering (persoonlijke mededeling R. ANNAERT en A. DE GRAEVE; VAN DOORSELAER & ROGGE 1985). Het



Figuur 27: Grondplan en coupes van spoor 1530 (schaal 1/20)



Figuur 28: Spoor 1530 in het vlak



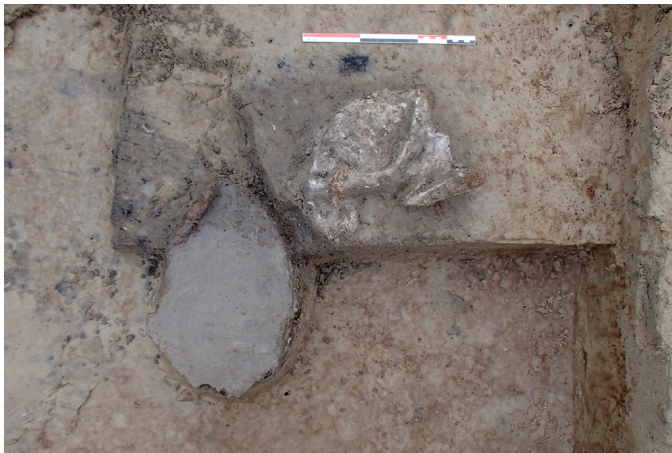
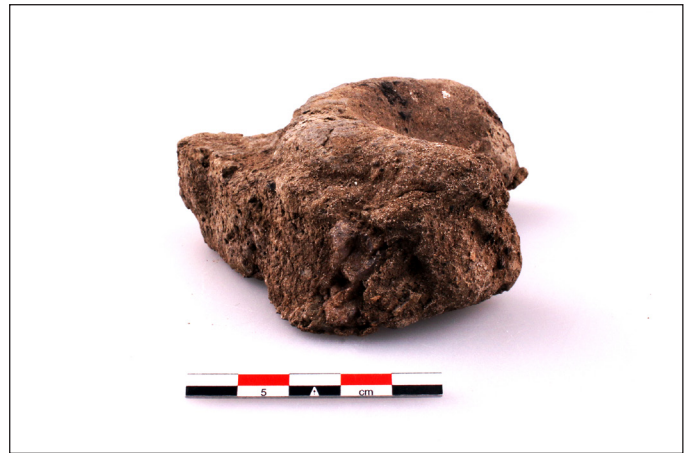
Figuur 29: Dwarsdoorsnede op spoor 1530



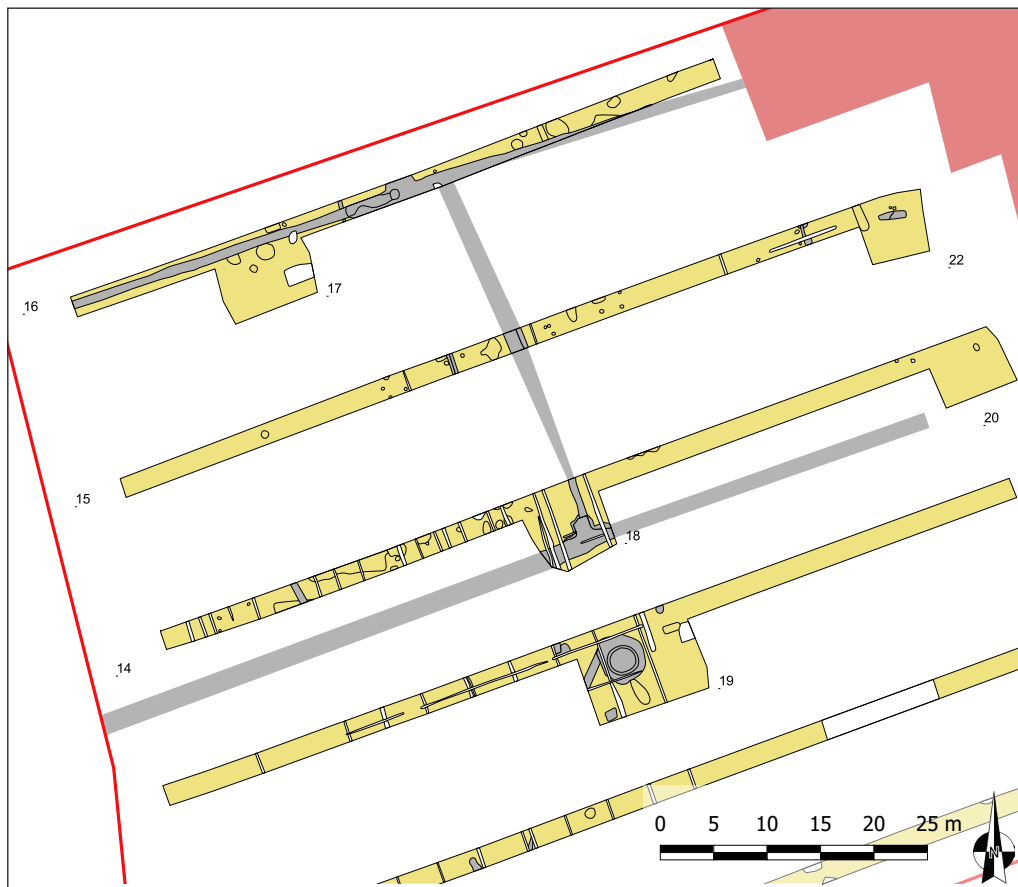
Figuur 30: Geplooid zwaard uit spoor 1530



Figuur 31: Klein mes of dolk uit spoor 1530

Figuur 32: Veldopname van de oostelijke helft van graf 1530.
Linksonder maalsteen, met daarop dolk, en rechts loden fragmentFiguur 33: Zijaanzicht van restant van maalsteen uit spoor 1530.
Vooraan is afgebroken, rechts centrale opening met richelFiguur 34: Detailopname
van de laag met verbrande
botfragmenten in spoor 1530

stuk kan pas met zekerheid gedetermineerd worden als het geconserveerd is. De oostelijke, grijsbruine vulling bleek in coupe op de houtskoolrijke vulling te liggen. De vulling is duidelijk anders dan de houtskoolrijke laag, deze is veel homogener en kent een ander vondstenensemble. Ook hier kwam er bot voor, maar voornamelijk onverbrand. Het bot werd handverzameld, de volledige laag met houtskoolrijke fragmenten en witverbrand bot is in bulkstaal genomen. Na het uitzeven van deze bulkstalen, en het verder onderzoeken van alle botfragmenten kan analyse uitwijzen of dit menselijk of dierlijk bot is, en eventueel zelfs meer informatie over geslacht of leeftijd opleveren. In dit deel van het graf waren enkele opvallende vondsten gedeponeerd. Een deel van een maalsteen in tefriet lag horizontaal in het graf. Het stuk beslaat ongeveer een kwart van een volledige steen, met buitenrand en binnenrand zichtbaar. Hoewel de broze tefriet bij het verwijderen uit de bodem in meerdere stukken brak, kon toch nog een kenmerkende opstaande



Figuur 35: De westelijke helft van het projectgebied met in grijs een interpretatie van het aanwezige grachtensysteem

rand aan de binnenste opening herkend worden. Deze rand lag naar beneden gericht in het graf. Het stuk weegt 3160g en was vermoedelijk 60cm diameter. Typologisch lijkt dit soort rand voor te komen in de vroege middeleeuwen (Persoonlijke mededeling S. RENIERE, MANGARTZ 2008: 28). Op deze maalsteen was een dolk of klein mes neergelegd, net aan de noordelijke rand. Het mes is 13,2 op 2,5cm groot en woog 66g. Net naast de maalsteen, meer naar het oostelijke einde van het graf, werd een grote amorphe blok in lood aangetroffen. De aard van dit blok is niet duidelijk.

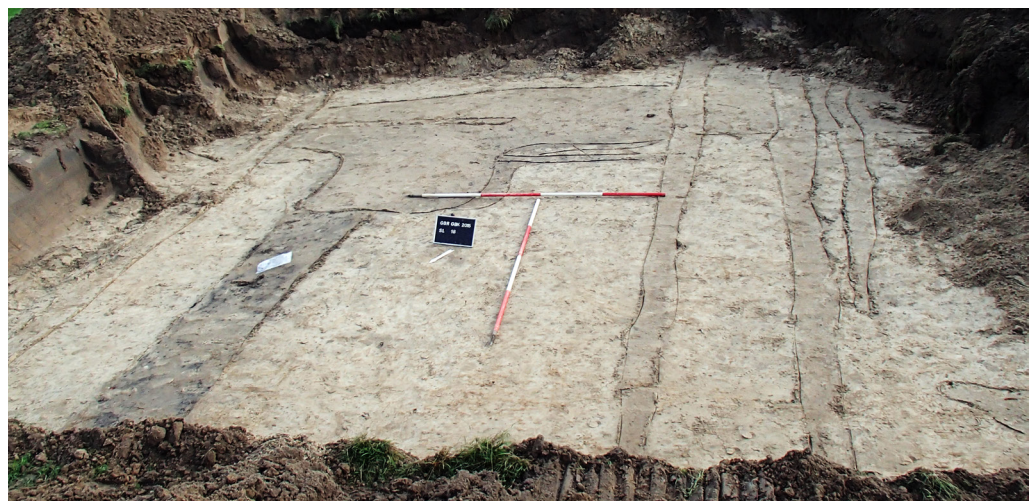
Dit spoor 1530 is ten dele vergelijkbaar met spoor 0901, maar er zijn ook duidelijke verschillen. De vulling met houtskoolbrokken, een houtskoolrijk pakket en de laag met een hoge concentratie aan witverbrand bot wijzen op een functie als crematiegraf. De typologische datering van de maalsteen en de ijzeren vondsten wijst op een vroegmiddeleeuws graf. Hoewel in de vroege middeleeuwen een dominant gebruik in vlakgraven (met inhumatie) is, komen crematiegraven wel voor, zij het uitzonderlijk (persoonlijke mededeling R. ANNAERT). In de Scheldevallei is dit gebruik gekend. Ook de combinatie van een groter zwaard en de dolk samen is een typisch grafbijgift in de vroege middeleeuwen. De grootte van dit spoor is echter uitzonderlijk te noemen. Normaalgezien zijn dergelijke sporen slechts 1m lang. Ook de schijnbare geïsoleerde ligging, die geverifieerd kon worden in de nabijgelegen proefsleuven en de twee kijkvensters er rond of vlak bij, is afwijkend. Normaalgezien zijn vroegmiddeleeuwse grafvelden veel denser in gebruik. Ook het gebruik om het zwaard te plooien is niet frequent verspreid over andere vroegmiddeleeuwse structuren, en verwijst eerder naar vroegere gebruiken. De uitgesproken landschappelijke ligging op een kleine opduiking langs de Schelde is opmerkelijk. Een vroegmiddeleeuws graf, met bijgift van een geplooid zwaard, dolk, kwart maalsteen en dierlijk bot is een unieke vondst, zeker voor Gent waar dergelijke vondsten ongezien zijn, maar is daarnaast ook op bovenregionaal niveau uitzonderlijk te noemen. Het enige vroegmiddeleeuwse grafveld in Gent ligt in Gent - Port Arthur, maar het betreft een oude vondst waarbij enkel de grafvondsten gekend zijn (VAN BOSTRAETEN 1966).

7.2.3. MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJDEN

Verspreid op het projectgebied komen ook sporen voor die dateren in de middeleeuwen tot nieuwste tijden. In het oostelijke deel van het projectgebied gaat het om slechts twee kuilen. Spoor 0401 is een afgerond rechthoekige kuil met homogeen bruine vulling. Spoor 0602 heeft



Figuur 36: Zicht op gracht 1604 vanuit het westen



Figuur 37: Kijkvenster 18 vanuit het noorden

een heterogene bruine tot lichtbruine vulling en is ook afgerond rechthoekig van vorm. In dit spoor werden enkele aardewerk fragmenten aangetroffen. Twee kleine wandscherven (4g) en één geglazuurde rand (30g) in oxiderend oranje gedraaid aardewerk. Deze vondsten dateren het spoor in de middeleeuwen of nieuwe tijden.

In de westelijke helft van het projectgebied komen zowel kuilen, grachten als een waterput voor. Deze sporen bevinden zich vooral richting Jules Van Biesbroeckstraat, in het uiterste westelijke uiteinde van het projectgebied. In sleuf 16 bevindt zich een lange gracht (1604) met een homogene grijsbruine vulling, die over een lengte van 57,4m gevolgd kon worden. Deze gracht is ONO-WZW georiënteerd en heeft halverwege de sleuf een aftakking naar het noorden. Er werden enkele vondsten gerecupereerd uit deze gracht. Een groen geglazuurd pootje van een grape, dat dateert in de late middeleeuwen (of de nieuwe tijden). Er werd ook een fragment van een vuurklok aangetroffen, gebroken tijdens het aanleggen van de sleuf. Het bestaat uit 3 randscherven en 10 wandscherven in reducerend gedraaid aardewerk (384g). Op de buitenzijde van het fragment is met groeflijnen een gestileerde boom getekend, wat symbool staat voor vuur. Aan de binnenzijde zijn nog sporen van verbranding zichtbaar. Dit soort vuurklok zou een vroege komvorm zijn, die voorkomt vanaf de overgangperiode van volle naar late middeleeuwen, rond de tweede helft 12^{de} eeuw tot de 14^{de} eeuw (persoonlijke mededeling M. BERKERS). Langs de rand van deze gracht werden ook niet vergane stukken bot opgemerkt. Op basis van het vondstmateriaal dateert deze gracht vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwe tijden.



Figuur 38: Vondsten uit gracht 1402



Figuur 39: De middeleeuwse vuurklok en een geglazuurd pootje van een grape uit gracht 1604



Figuur 40: Doorsnede op gracht 1402

In kijkvenster 18 werd een gracht aangesneden met dezelfde ONO-WZW oriëntatie. Spoor 1801 kon over een lengte van 6,80m gevolgd worden en was maximaal 3,40m breed. In de bruingrijze vulling werd een baksteenfragment gevonden dat in de middeleeuwen of nieuwe tijden dateert, en twee fragmenten van dakpan die moeilijk precies te dateren zijn. Deze gracht heeft een aftakking naar het noorden: spoor 1402. Gracht 1402 heeft een bruine tot donkergrijze vulling en een ZZO-NNW oriëntatie. Het spoor was 0,70m breed en bleek in coupe 0,26m diep. De afijning in coupe is vrij scherp. In het spoor werden enkele scherven gevonden: 4 wanden in gedraaid donkergrijs aardewerk (53g) met een zandverschraling, die niet nauwer te dateren zijn dan de middeleeuwen (of eventueel Romeins). Er werden ook 2 wanden in oxiderend gedraaid aardewerk herkend, die moeilijk dateerbaar zijn. In sleuf 15 werd vermoedelijk het vervolg van deze gracht aangesneden als gracht 1513/1514. Deze gracht met een breedte van 1,72m en ZZO-NNW oriëntatie loopt vermoedelijk door naar het grachtensysteem dat in sleuf 16 ook werd aangesneden. Ook grachten 1429, 1509/1510 (waar niet vergaan bot in de vulling voorkomt), 1529 (waar eveneens niet vergaan bot in de vulling voorkomt) en 1611 hebben dezelfde oriëntatie. Deze grachten lijken tot eenzelfde perceleringssysteem te behoren en hebben dezelfde oriëntatie als de huidige percelering, of staan haaks hierop. Het lijkt dan ook aannemelijk dat dit een laatmiddeleeuwse tot nieuwe tijdse voorganger is van de huidige terreinafbakening.

Net ten zuiden van dit grachtensysteem, in kijkvenster 19, werd een waterput of cisterne aangesneden. Structuur 1313 is rond tot ovaal van vorm en meet 4,68 op 4,18m. Centraal in de heterogene lichtbruine zandige vulling werd een gemetste bakstenen ring aangetroffen die



Figuur 41: Kijkvenster 19 met waterput 1313



Figuur 42: Loodrecht zicht op waterput 1313 tijdens het blootleggen

in gebruik was als beschoeiing van de waterput of cisterne. De binnendiameter meet tussen de 2,20 en 2,38m. De aangetroffen bakstenen zijn roodpaars van kleur en zijn 27 x 13 x 6,5cm groot. Typologisch zijn dit soort bakstenen te dateren vanaf de late middeleeuwen, hergebruik is echter altijd mogelijk. Er werden in de centrale vulling van deze waterput twee boringen gezet, om de diepte en aard van de opvulling te bepalen. Beide boringen leverden identieke gegevens op. Op 80cm diep werd gestoten op een bakstenen laag, mogelijk kan de bodem bestaan uit een bakstenen vloer. De vulling bestaat uit één pakket, er werd geen gelaagdheid herkend in de boring. Dus wellicht zijn er geen gebruikslagen bewaard. Verder onderzoek van deze waterput zou dan weinig of geen verdere kenniswinst opleveren voor landschappelijke reconstructie van de omgeving tijdens het gebruik van de structuur. Deze waterput oversnijdt een gracht die van de westelijke zijde richting het ZZW loopt. Spoor 1905 is 3,97m lang en 0,78m breed. De vulling was heterogeen bruin tot lichtbruin. Een soortgelijk spoor kon herkend worden in sleuf 12. Spoor 1218 heeft eenzelfde vulling, en dezelfde oriëntatie als 1905.

Verspreid over het terrein komt een aantal kuilen voor die te dateren zijn in de middeleeuwen tot nieuwe (of zelfs nieuwste) tijden. Spoor 1210 is afgerond rechthoekig van vorm, en heeft een heterogenen lichtbruin, beige zandige vulling. In deze vulling werden kleine fragmenten van baksteen of dakpan herkend. Soortgelijke sporen werden herkend in KV19, rond waterput 1313. Het gaat om sporen 1310, 1311 en 1904. De sporen zijn afgerond rechthoekig van



Figuur 43: Recente greppels 1103, 1108, 1109

vorm en hebben afmetingen tussen 1,40 en 0,65m. De vulling van deze sporen is heterogeen lichtbruin met brokken baksteen of dakpan. Ook spoor 1315 ligt in de buurt van kijkvenster 19. Het is ovaal van vorm en meet minstens 0,70 op 0,71m. In de heterogene zandige vulling waren ook enkele houtskoolvlekken waar te nemen. Er werd uit de vulling van dit spoor een gedraaide wandscherf gerecupereerd. Het reducerend gebakken en zandverschaald fragment was donkergrijs van kleur en woog 56g. Deze wandscherf wordt gedateerd in de middeleeuwen. In het oostelijke uiteinde van sleuf 15 komt nog een ovale kuil voor, die oversneden wordt door gracht 1529. De vulling van spoor 1531 is heterogeen bruingrijs van kleur en was 1,05 op 0,35m groot. Mogelijk gaat het hier om een onderdeel van de gracht.

Vooral op de westelijke helft van het projectgebied zijn enkele sporen uit de laatmiddeleeuwse tot nieuwe tijden herkend. Het gaat om een grachtensysteem dat dezelfde oriëntatie heeft als de huidige percelering, of haaks hierop gericht is. Een klein aantal kuilen dat is aangetroffen, biedt geen duidelijke indicaties voor mogelijk aanwezige gebouwplattegronden uit de middeleeuwen of nieuwe tijden. Gezien de inplanting van de aangetroffen grachten en kuilen is het mogelijk dat ze in verband staan met nabij gelegen bewoning in de late middeleeuwen en nieuwe tijden. Deze sporen wijzen alleszins op het historisch landgebruik van het terrein, wat eveneens op historisch kaartmateriaal is vastgesteld.

7.2.4. RECENTE SPOREN

Op het projectgebied aan de Gentbruggekouter in Gentbrugge werd ook een aantal recente sporen aangetroffen. In de oostelijke hoek gaat het om een aantal ploegsporen, die net zoals de sleuven een NNW-ZZO oriëntatie hebben. Spoor 0110, 0902, 0903, 0904, 0905, 0312 zijn lineaire sporen met een breedte van ongeveer 20cm. Ze hebben allen een homogene bruine vulling. Spoor 0905 was het langst waarneembare spoor en had een lengte van 11,90m. Enkele recente sporen getuigen van het verleden van het terrein als voetbalveld met kantine. Over de vijf meest oostelijke sleuven konden enkele oude elektriciteitsleidingen gevolgd worden (0107, 0108, 0109, 0202, 0308, 0309, 0402, 0508) die ONO-WZW georiënteerd zijn en in sleuf 5 afdraaien richting noorden. In kijkenster 08 werden ook sporen aangetroffen die mogelijk tonen waar de oude kantine stond. Het gaat om een strook met aansluitende rechthoekig afgeronde kuilen die ONO-WZW georiënteerd zijn. Sporen 0302, 0305, 0307, 0303, 0304 en 0306 hebben allen een heterogene lichtbruine vulling. In totaal bestrijken deze sporen een oppervlakte van 15 op 9,75m. Meer naar het zuidwesten, in sleuf 4 en 5 werden enkele recente



Figuur 44: Recente greppel met leiding in proefsleuf 1



Figuur 45: Recente afvalkuilen 0501 en 0502 in proefsleuf 5



Figuur 46: Glazen flessen uit recente afvalkuil 0406

afvalkuilen aangetroffen. Sporen 0501, 0502, 0503 en 0505 zijn scherp afgelijnd en hebben een heterogene donkerbruin tot zwarte vulling, met resten van glas, plastic en ander afval. Kuil 0406 ligt in het zuiden van sleuf 04 en bevatte glazen flessen en steengoed flessen, waarin zelfs nog een vloeistof bewaard was.

In de westelijke helft van het gebied komt een groot aantal recente ploegsporen voor. Het gaat zowel om sporen die NNW-ZZO als ONO-WZW georiënteerd zijn (evenwijdig en dwars op de sleuven). Door de oversnijdingen van deze sporen is duidelijk dat de sporen die dwars op de sleuven staan, eerst zijn aangelegd. Het gaat om 54 dunne lineaire sporen met homogene bruine vulling en NNW-ZZO oriëntatie (1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1110, 1111, 1202, 1203, 1204, 1206, 1207, 1208, 1209, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1301, 1302, 1304, 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1312, 1314, 1316, 1403, 1404, 1409, 1410, 1413, 1415, 1416, 1419, 1421, 1425, 1426, 1427, 1430, 1432, 1435, 1436, 1437, 1506, 1515, 1524, 1805 en 1806). De ploegsporen die iets recenter zijn, werden minder frequent aangetroffen (1103, 1303, 1526, 1804 en 1906). Ook op dit terrein werden enkele verstoringen opgetekend die gevuld zijn met afval of puin (1102, 1113, 1114, 1115, 1116, 1201, 1217, 1903, 1701, 1612 en 1617). De grootste van deze sporen is 1201, die over een lengte van 11,15m liep. In de heterogene donkergrijs, donkergroen en donkerbruine vulling werd een fragment in Doornikse kalsteen gevonden (44g) waarvan de aard niet nader te bepalen was. Er werden ook 6 fragmenten van baksteen gevonden (141g) die dateren in de nieuwste tijden of recente periode. Hierbij werd ook een fragment van een tegel (30g) gevonden. Er was een groene glazuur aangebracht op een van de zijden. Mogelijk kan het hier gaan om een kacheltegel. Dit fragment wordt gedateerd in de nieuwe of nieuwste tijden of zelfs recenter.

8. Conclusies en aanbevelingen

Door de geplande aanleg van een woonverkaveling op een terrein van ongeveer 2ha aan de Gentbruggekoeter en de Jules van Biesbroeckstraat in Gentbrugge werd door het agentschap Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologisch proefsleuvenonderzoek geadviseerd. De Logi & Hoorne voerde dit vooronderzoek uit in opdracht van Gaelens nv in de tweede helft van november. Het veldwerk werd uitgevoerd op 18, 20, 23 en 24 november 2015. Bij het onderzoek werden 13 sleuven en 9 kijkvenster aangelegd. De onderzochte oppervlakte is goed voor 2252m² of 14,23% van het toegankelijke terrein.

Bij dit archeologisch vooronderzoek werden zowel natuurlijke als antropogene sporen uit verschillende periodes aangetroffen. Het betreft niet alleen recente kuilen en ploegsporen; maar ook de restanten van een grachtensemble uit de late middeleeuwen of nieuwe tijden. Uit dezelfde periode stamt ook een bakstenen waterput, die in één keer gedempt was, zonder gebruikslagen. Er werden geen verdere sporen van bewoning uit deze periode aangetroffen. Interessanter is de aanwezigheid van twee grafcontexten. Op het oostelijke uiteinde van het projectgebied werd een Romeins brandrestengraf met een bijna volledige kom als bijgift al volledig opgegraven. Deze structuur lijkt volstrekt geïsoleerd voor te komen. Centraal op het terrein, op de grens van het westelijke deel, werd een tweede graf aangetroffen. Omdat dit spoor eveneens geïsoleerd leek voor te komen, en op basis van de afwezigheid van andere sporen geen vervolgonderzoek op het terrein nodig leek, werd in overleg met Stadsarcheologie Gent en opdrachtgever Gaelens nv besloten om ook dit spoor al volledig te onderzoeken. Het bleek een uitzonderlijke context. In dit lange graf werd niet alleen een laag met een grote concentratie aan witverbrand bot (waarschijnlijk menselijk) aangetroffen, maar eveneens een pakket met onverbrand bot (mogelijk dierlijk). Uit de vulling werd een gebogen zwaard, een dolk, een groot, amorf en niet-gedetermineerd fragment lood of loodbeslag en een kwart maalsteen in tefriet gerecupereerd. Op basis van de vondsten gaat het om een vroegmiddeleeuws crematiegraf. Deze vondst is erg uitzonderlijk en uiterst interessant vanuit wetenschappelijk oogpunt. Oudere sporen komen niet voor, wel een vuurstenen kling uit de steentijden. Verspreid komen ook heel wat natuurlijke of bodemkundige sporen voor.

De percelering uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijden en bakstenen waterput is met dit vooronderzoek vastgesteld. Er lijken echter geen bijkomende indicaties voor gelijktijdige bewoning. Ook al gezien de waterput gedempt lijkt en er geen gebruikslagen voorkomen, is de potentiële kenniswinst bovenop de reeds gedane vaststelling gering. Dit vormt geen aanleiding voor verder onderzoek. Bij het onderzoek werden bijkomend slechts twee interessante structuren aangetroffen, die meteen zijn gedocumenteerd. Beide sporen werden opgegraven tijdens dit vooronderzoek. Op basis van de nabijgelegen proefsleuven en kijkvensters, en het gegeven dat een grafveld een bepaalde densiteit aan graven heeft, lijken beide sporen geïsoleerd voor te komen. Het is mogelijk dat tussen de sleuven nog bijkomende graven aanwezig kunnen zijn, maar een grotere concentratie is niet aangetroffen. Daarom lijkt een vervolgonderzoek niet aangewezen.

Het uitzonderlijke karakter van het vroegmiddeleeuwse crematiegraf is echter van dien aard, dat hier zeker nog mogelijkheden tot verder onderzoek zijn. Temeer dit een unieke vondst is voor Gent wat periode en aard betreft. Vroegmiddeleeuwse crematiegraven met dergelijke bijgiffen komen slechts uitzonderlijk voor. Het wetenschappelijke potentieel is hoog, mits enige bijkomende analyses. In eerste instantie moet een betere datering bekomen worden. Hiervoor moet ingezet worden op twee trajecten: ¹⁴C-analyse en typologische datering. Wat betreft ¹⁴C-analyse zijn er twee 10l-bulkstalen genomen van de vulling van dit spoor. Deze zouden eerst moeten worden gezeefd. In een ideaal scenario wordt antracologisch onderzoek uitgevoerd om drie stalen te laten dateren met het meeste slaagkans, een minimaal scenario is één datering op een stukje houtskool (of verbrand bot). Het gebogen zwaard, alsook de dolk zouden onder röntgenstraling kunnen worden geëvalueerd op bewaring van heft en versiering. Verdere conservering zou dan toelaten deze artefacten beter te determineren en dateren. Een fysisch antropologisch en archeozoologisch onderzoek op het verbrande en niet verbrande botmateriaal zou ook meer informatie opleveren over het begraven individu en de mogelijke bijgiffen. Eventueel is ook een waardering in functie van macrorestenonderzoek mogelijk, maar dit zou wellicht te ver leiden. Hoe dan ook is de vondst van een vroegmiddeleeuws crematiegraf een unieke opportuniteit.

Bibliografie

BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen III*. Archeologische Inventaris Vlaanderen, buitengewone reeks 7, Gent.

CHARLES L., LALEMAN M.-C., LIEVOIS D. & STEURBAUT P., 2008. *Van walsites en speelhoven. Het vrije van Gent bij Jacques Horenbault (1619)*. Gent, 239 p.

DE LOGI A. & DALLE S., 2013. *Destelbergen - Panhuisstraat. Archeologisch onderzoek - 2011*. DL&H-rapport 8, Deinze.

MANGARTZ F., 2008. *Römischer Basaltlava-Abbau zwischen Eifel und Rhein*. Monographien des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 75 / Vulkanparkforschungen 7. Mainz, 335 p.

VAN BOSTRAETEN H., 1966. *De nederzetting Sloten en de Merovingische begraafplaats te Gent-Port Arthur*. Brussel, 141 p.

VAN DOORSELAER A. & ROGGE M., 1985. Continuité d'un rite funéraire spécifique dans la vallée de l'Escaut de l'âge du fer au haut moyen âge. *Les Etudes Classiques* 53 : 153-171. (Mélanges offerts au R.P. André Wankenne s .j. pour son 75ième anniversaire).

WOLTINGE I., JANSSENS N. & VANDEN BORRE J., 2014. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Gentbrugge, Koningsdonkstraat*. BAAC Vlaanderen Rapport 108.

